

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти
Кафедра теорії і методики музичної освіти та хореографії

**ПЕДАГОГІКА МИСТЕЦТВА
ДЛЯ КУЛЬТУРНОГО ЗРОСТАННЯ ОСОБИСТОСТІ
ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ**

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
(7-9 листопада 2019 року)

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти
Кафедра теорії і методики музичної освіти та хореографії

**ПЕДАГОГІКА МИСТЕЦТВА
ДЛЯ КУЛЬТУРНОГО ЗРОСТАННЯ ОСОБИСТОСТІ
ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ**

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

(7-9 листопада 2019 року)

Мелітополь, 2019

Стотика І. Г., Халіна Т. А. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА.....	131
Стотика О. В., Гуйван Ю. О. ЕЛЕКТРОНІ ІНСТРУМЕНТИ У РОЗВИТКУ МУЗИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ.....	135
Стотика О. В., Третяков В. Є. ЕЛЕКТРОННО-МУЗИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ ЕСТРАДНО- ДЖАЗОВОГО ВОКАЛІСТА.....	138
Стотика О. В., Кулаковська А. А. ГЕНЕЗА ВОКАЛЬНОГО ЕСТРАДНОГО МИСТЕЦТВА СУЧАСНОСТІ.	141
Стотика О. В., Чорна Н. В. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ В КЛАСІ ЕСТРАДНОГО СПІВУ	145
Терещенко С. В. АНАЛІТИКО-ДІАЛОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ДЛЯ КУЛЬТУРНОГО ЗРОСТАННЯ ОСОБИСТОСТІ ШКОЛЯРІВ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА	149
Федотова Т. Л. УРОК МИСТЕЦТВА ЯК ОСНОВНИЙ СПОСІБ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ПІДЛІТКІВ	152
Харченко Ю. Т. ОСОБЛИВОСТІ ТВОРЧОЇ СПІВПРАЦІ ВИКЛАДАЧА І КОНЦЕРТМЕЙСТЕРА НА ЗАНЯТТЯХ З НАРОДНО-СЦЕНІЧНОГО ТАНЦЮ	158
Чабанова Н. ЗНАЧЕННЯ ВОКАЛЬНОГО НАВЧАННЯ У РОЗВИТКУ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ ДО КЛАСИЧНОЇ МУЗИКИ.....	161
Чен Хань КОГНІТИВНИЙ КОМПОНЕНТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ЗАСТОСУВАННЯ НАРОДНО-ПІСЕННОЇ ТВОРЧІСТІ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ...	164
Червонська Л. М. ФОРМУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ СИСТЕМИ КЛАСИЧНОГО ТАНЦЮ	167
Черкес Л. О. КЛАСИЧНИЙ ТАНЕЦЬ ТА ЙОГО ШКОЛА В СИСТЕМІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ	170
Черняк Є. Б., Йоркіна Н. В., Скачкова Н. А. ЛІНГВОПОЕТИКА ЗВУКО-ЦВЕТОВОЙ СИНЕСТЕЗИИ «КАМЕРНОЙ МУЗЫКИ» ДЖЕЙМСА ДЖОЙСА.....	173
Ягірська Т. В. ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО ІНТЕРЕСУ В СУЧАСНІЙ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	176

О. М. Антоненко

кандидат мистецтвознавства, доцент
кафедри інструментального виконавства
та музичного мистецтва естради
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького

ФОРМУВАННЯ МИСТЕЦЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ (НА ПРИКЛАДІ ВПРОВАДЖЕННЯ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ЛІЦЕЮ №9 м. МЕЛІТОПОЛЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО КОМПОНЕНТУ)

Анотація. Аналізуються підходи щодо формування та розвитку мистецьких компетентностей школярів шляхом інтеграції у навчальний процес загальноосвітнього навчального закладу курсів з різних видів мистецтв. Розглянуто систему функціонування художньо-естетичного компоненту мелітопольського ліцею №9.

Ключові слова: художньо-естетичне виховання, мистецька компетентність, Мелітопольський ліцей №9.

Olexandr Antonenko

PhD in Arts, associate professor
of chair instrumental performance
and music art pop
of Melitopol State Pedagogical University
named after Bogdan Khmelnitsky

FORMATION OF CREATIVE COMPETENCE OF SCHOOLCHILDREN (BASED ON THE INTRODUCTION OF THE ARTISTIC AND AESTHETIC COMPONENT IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF THE MELITOPOL LYCEUM № 9)

Annotation. The article analyzes the approaches to the formation and development of the artistic competences of schoolchildren by integrating courses in different types of arts into the educational process of a comprehensive educational institution. The system of functioning of the artistic and aesthetic component of the Melitopol Lyceum № 9 is considered.

Key words. artistic and aesthetic education, artistic competence, Melitopol Lyceum № 9.

Процеси євроінтеграції в Україні зумовили необхідність суттєвого реформування діяльності багатьох соціальних інституцій і насамперед системи освіти, перед якою постає завдання виховання цілісної особистості та соціокультурного середовища. Одним із напрямків визначених у Національній стратегії розвитку освіти в Україні є "перебудова навчально-виховного процесу на засадах "розвиваючої педагогіки", спрямованої на раннє виявлення потенціалу (задатків) у

методу пов'язана з ідеєю координаційно-тренувального етапу у розвитку голосового апарату.

Саме знання цих методів і використання їх у процесі розвитку вокальних здібностей учнів, на думку переважної більшості авторів, котрі торкаються проблем професійної підготовки фахівців музично-естетичного профілю, є необхідним та достатнім критерієм методичної підготовки педагога-вокаліста для успішного формування вокальних навичок дітей будь-якого віку (від початкових до старших класів загальноосвітньої школи).

У рамках жанру естрадного вокалу існує безліч напрямів, що мають свої особливості з точки зору способів звукоутворення і використання різних звукових ефектів. Проте універсальною основою для постановки голосу естрадних співаків на початковому етапі роботи виступає освоєння техніки співу в мовній позиції (В. Морозов, О. Кліпп, С. Рірс.), що є оптимальним режимом фонації для розвитку голосу естрадних співаків, оскільки така манера співу відрізняється природністю звукоутворення і супроводжується відчуттям легкості і комфортності, як у співаків, так і у слухачів.

Технічна підготовка естрадного співака, або дефініція поняття "техніка вокаліста" характеризується як сукупність професійних умінь і навичок, що дозволяє виконавцеві реалізувати свої художньо-мистецькі задуми. В зв'язку з цим, у змісті поняття «постановка голосу», ми розглядаємо теоретико-методичні аспекти координації внутрішньо слухових уявлень виконавця і засобів їх реалізації в процесі співу. Особлива увага приділяється відпрацюванню основних елементів дихання вокаліста; дуже важливі чинники, що дозволяють нейтралізувати негативні наслідки м'язових "затисків" при співі. Треба також домагатися рівності звучання голосу на усьому його діапазоні, опановувати основні види "атаки" звуку, виробляти ясну і чітку дикцію, розширювати звуковий діапазон тощо. Акцентується необхідність формування індивідуального тембрового забарвлення голосу виконавця, відповідності тембрових фарб тим художньо-образним завданням, які виникають в ході інтерпретації музичного твору.

Техніка вокаліста удосконалюється як в живому виконавському процесі, так і в руслі роботи над спеціальними вправами. Останні, з точки зору автора, є сенс диференціювати за основними напрямками та видами вокально-технічної роботи:

- а) вправи різної конфігурації, приміром, гамоподібні, послідовні або стрибкоподібні звукові комбінації (по терціях, квінтах, октавах;
- б) естрадно-джазові етюди і їх елементи, за допомогою яких учні освоюють специфіку різних прийомів і способів звуковидобування, інтонації, фразування, і так далі.

Вокально-технічні екзерсиси відповідають своєму призначенню тоді, коли вони вводяться у естрадно-джазове виконання учнів в сферу для освоєння усього різноманіття її художньо-стильових проявів,

сприяють виробленню широкого і стійкого арсеналу виразно-технічних засобів, що, власне, і має бути одним з головних завдань навчання естрадно-джазового виконавства.

УДК 373.5.091.33:78(043.2)

С.В.Терещенко

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри теорії і методики
музичної освіти та хореографії
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького

АНАЛІТИКО-ДІАЛОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ДЛЯ КУЛЬТУРНОГО ЗРОСТАННЯ ОСОБИСТОСТІ ШКОЛЯРІВ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА

Анотація. Тези доповіді розкривають сутність і зміст аналітико-діалогічної технології, яку може використовувати вчитель на інтегрованих уроках музики. Особливість цієї технології полягає у створенні на уроці мистецтва такої атмосфери, за умови якої учень зможе проявити аналітичну діяльність на предмет і зміст творів мистецтва, їх приналежності до певного стилю, розкрити характерні особливості та надати власне розуміння і тлумачення задуму митця. Під час впровадження аналітико-діалогічної технології вчитель має орієнтуватися на попередньо набуті знання учнем з мистецтва, звертати увагу на уміння школярами виражати власну думку, заохочувати до мистецького діалогу.

Ключові слова: педагогічна технологія, аналітико-діалогічна технологія, особистість школяра, урок мистецтва.

Tereschenko S.V.

ANALYTICAL AND DIALOGICAL TECHNOLOGY FOR THE CULTURAL GROWTH OF PUPILS' PERSONALITY DURING LIFE BY THE ARTS

Annotation. These ideas reveal the meaning and the content of analytical and dialogical technologies which teachers use at the integrated music classes.

The peculiarity of this technology lies in creating of special environment at Art classes where students will be able to develop their analytical abilities concerning the content of Art works what style they belong to.

While putting this technology into practice, the teacher has to consider the students' applied knowledge in the field of Art and their abilities to express their own opinions and to encourage the Art dialogue.

Key words: pedagogical technology, analytical-dialogical technology, student's personality, art lesson.

Педагогічні технології є невід'ємною складовою загального процесу мистецької освіти та важливим компонентом педагогічного супроводу уроків мистецтва у сучасних закладах середньої освіти. Вони вибирають у себе педагогічні закономірності, умови, принципи, методи, прийоми специфічні для інтегрованих уроків музики та стають дієвим засобом їх втілення у навчально-творчому процесі.

Аналітико-діалогічна технологія належить до виявлення і розвитку сприйняття учнем мистецтва. Її особливість полягає у створенні на уроці атмосфери, за якої учень на основі власних спостережень за мистецтвом буде в змозі аналізувати мистецькі твори і висловлювати свої судження в діалозі з учителем та однокласниками.

З самого початку навчання у школі учень накопичує знання з багатьох предметів, і на етапі підліткового віку він у змозі поєднувати отримані різнобічні знання у вивченні тієї чи іншої дисципліни. Дана технологія потребує створення циклу запитань, характер і послідовність яких необхідно створювати вчителю в залежності від вікових особливостей учнів, рівня їх підготовки та завдань уроку.

Учням підліткам варто ставити питання щодо змісту твору, його настрою, характеру зв'язку з явищами дійсності, виразних засобів, а також оцінки творів школярами. Слід спрямовувати хід інтегрованого уроку музики шляхом активних питань "Чому?", "Навіщо?", надавати можливість учням самим прийти до потрібних висновків. Дуже важливо, щоб підліток замислився, які почуття мав сам митець, коли створював ту чи іншу картину, архітектурну споруду, музичний твір, як він ставився до героїв свого твору, як їх розумів, кого любив, жалів, ким він захоплювався, кого засуджував, які почуття він хотів викликати у глядача, слухача. Треба дати учневі зрозуміти, що в мистецькому творі немає нічого випадкового, що його загальний зміст, композиція, герої – все служить митцю для розкриття його задуму, думок і почуттів. Учень-підліток повинен зрозуміти всі ці засоби виразності і навчитися застосовувати їх у своїй самостійній творчій роботі.

Аналіз творів мистецтва ґрунтується на його колориті (композиційній побудові, настроєвих фарбах, ритмі, динаміці). Це дозволяє зробити висновок про переданий митцем характер і самостійно підійти до трактування сюжету твору. Але цього не достатньо, особливо для творів побутового, історичного та казкового жанрів. Слід застосувати в аналізі такі компоненти, як звернення до традицій і обрядів народу і виявлення релігійних подій.

Цікавою в аналітико-діалогічній технології є вправа "Мої мистецькі враження", яка полягає у з'ясуванні загального враження, викликаного картиною, літературним або музичним твором. Уважне вивчення фрагментів і частин, деталей твору, їх зіставлення формує ідейний зміст, мотивує до арт-самовираження. Тут застосовується інтеграція мистецтв: підбираються відповідні літературні або музичні твори або їх фрагменти, зіставляються зміст картин з уже відомими прозовими,

поетичними або музичними творами. Вчитель може попросити учнів уважно вдивитися, вслухатися, а потім розповісти про те, що, насамперед, вразило їх у мистецькому творі. Поступово узагальнюються відповіді учнів-підлітків, робляться самостійні висновки.

Учитель на інтегрованих уроках музики може використовувати також вправу "Арт-читання" художнього твору, націлену на розвиток спостережливості. Важливо вчити учнів відтворювати побачене і почуте, тобто вкладати відомий зміст у нову інтерпретацію. Ця технологія сприяє розвитку спостережливості, вмінню аналізувати, порівнювати, активізує мислення підлітків. У поєднанні з наступними методами аналітико-діалогічна технологія стає більш ефективною (методи зазначені в тій послідовності, в якій рекомендується їх використовувати):

- спостереження явищ, що передають загальний зміст музичного твору, вірша, картини;

- бесіда про засоби виразності мистецького твору з подальшим обговоренням;

- попереднє спостереження за явищами природи, настроями людей, добірка картин, ілюстрацій, що відтворюють зображувані у мистецькому творі образи;

- створення ілюстрації тільки на основі сприйняття літературного чи музичного твору;

- інсценування для створення з натури картин, сценічних образів описаних у творі, відтворення побачених образів під час сприйняття музики.

Таким чином, робота з твором мистецтва складна, але дуже цікава. Завданням педагога є зробити зустріч дітей з мистецтвом цікавим і, головне, ефективним у плані розвитку вміння "розшифровувати", аналізувати, висловлювати своє розуміння та враження від прослуховування музичного або літературного творів, від перегляду фільму, театральної вистави, картин або екскурсії до пам'ятки архітектури.

Для цього необхідно змінити уявлення про характер стосунків між вчителем і учнем у процесі творчої діяльності на інтегрованому уроці музики, утвердження стилю довіри, співробітництва і діалогічної творчості на уроці.

Викладання інтегрованих уроків музики із використанням аналітико-діалогічної технології є основою розвитку особистості учнів засобами мистецтва. Діалогічна взаємодія між учителем і учнем, учнем і однокласниками, твором мистецтва і учнем стає дієвим засобом, який з одного боку, розвиває особистість школяра з глибоким внутрішнім світом, усвідомленим інтересом до мистецтва, духовно-цілісними орієнтирами, можливістю реалізувати аналітичну діяльність, а з іншого – спрямовується на формування компетентності навчання впродовж

життя та самовираження в сфері культури, що забезпечує успішність та якість досягнення поставленої розвиваючої мети культурного зростання особистості засобами мистецтва.

УДК 373.5.015.31:7

Т.Л. Федотова

магістрантка кафедри теорії і методики
музичної освіти та хореографії
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького

УРОК МИСТЕЦТВА ЯК ОСНОВНИЙ СПОСІБ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ПІДЛІТКІВ

Анотація. У статті досліджується проблема формування художньо-естетичних інтересів підлітків на уроках інтегрованого курсу "Мистецтво" у закладах загальної середньої освіти. Виходячи із матеріалів науково-методичних досліджень мистецьких уподобань підлітків різних регіонів України, визначається коло проблем та недоліків уроків мистецтва, пропонуються шляхи їх подолання.

Ключові слова: художньо-естетичні інтереси, мистецтво, урок мистецтва, навчальний процес, засоби впливу, моральне виховання, художній зміст.

LESSON OF ART AS THE MAIN WAY TO FORM ARTISTICAL AESTHETIC INTERESTS OF TEENAGERS

Annotation. In the following article the problem of artistically-aesthetic formation among the teenagers at the integration lessons of Art at secondary schools is researched.

Based on research material of teenagers' preferences in different regions of Ukraine we were able to determine the list of problems and disadvantage of the Arts lessons. Afterwards were found the solutions of overcoming.

Key words: artistically- aesthetic preferences, Art, lesson of Art, educational process, methods of influence, moral upbringing, artistic content.

В умовах розбудови нашої держави, коли Україна відкриває себе усьому світу, одним із пріоритетних завдань є підготовка нової формації фахівців, які здатні до професійної самореалізації в ринкових умовах, підвищення своєї загальної культури, готовності використовувати нові освітні технології, що спонукають людину до продуктивної творчої діяльності. Сьогодні наше суспільство об'єктивно входить в інноваційний прогрес, який характеризується динамізмом, інформатизованістю, технологічністю, мережевою здатністю людини до комунікації [8, с. 6-9] Відтак, актуальності набуває проблема створення в освітньому середовищі таких умов, які б сприяли свідомому формуванню естетичної культури особистості: естетичного сприйняття,

суджень, смаків, почуттів, естетичної свідомості, правильного розуміння прекрасного у дійсності й у мистецтві.

Однак сучасний прогрес поряд з позитивом має й очевидний негатив. Перенасичення інформацією і швидкі темпи її змінюваності не дозволяють підростаючому поколінню здійснювати глибокий аналіз та розуміння цієї інформації: дитина не встигає її осягнути на тлі нав'язування ззовні, що поступово створює ефект "усепоглинання". У зв'язку з цим, зростає небезпека підміни загальнолюдських цінностей масово-маніпулятивними, банально-розважальними, які легко вкорінюються і знищують в особистості здатність до критичного сприйняття [11]. Усе це не може не враховувати педагогіка мистецтва, адже тільки мистецька освіта якнайкраще сприяє самопізнанню, необхідному людині в її пошуках духовності.

Відліковою точкою формування художньо-естетичної культури й розширення кола мистецьких уподобань школярів має стати художньо-освітній простір навчального закладу і, зокрема, уроки мистецьких дисциплін. Через реалізацію потенціалу уроку стає можливим педагогічний вплив на формування художньо-естетичних інтересів школярів.

Однією із важливих передумов цього процесу є підвищення ефективності якості навчання й виховання, зокрема – всебічний розвиток творчих здібностей дітей та підлітків шляхом формування у них стійкої системи художньо-естетичних інтересів.

Отже, **проблема** нашої роботи полягає у формуванні мистецьких інтересів підлітків у системі загальної шкільної освіти. Її вирішення пов'язане з пошуком найбільш ефективних способів і засобів навчання, форм організації занять у педагогічному процесі з метою реалізації творчого потенціалу дітей підліткового віку.

Аналіз досліджень і публікацій. Важливе значення для науково-педагогічного вирішення проблеми формування естетично-художніх інтересів мають дослідження у галузі психолого-педагогічної науки вітчизняних вчених

(Б. Асаф'єв, Л.Виготський, О.Костюк, С.Рубінштейн, Б.Теплов, Б.Яворський та ін.); формування і розвиток у школярів різного віку естетично-музичного сприйняття (Є.Волчегорська, О.Рудницька, О.Ростовський, І.Цой та ін.); формування естетичного ідеалу (А.Веремєєв, Н.Кучерява, Г.Падалка); формування естетичного досвіду (М.Горбунова, І.Зязюн, Б.Рачина); розвиток естетичних уподобань (А.Полозова, І.Сусаніна); вдосконалення потенціалу особистості засобами музики (Є.Абдуллін, Ю.Алієв, Д.Кабалевський, Г.Падалка, О.Рудницька, В.Шацька та ін.).

У науковій літературі інтерес розуміється як складне особистісне утворення, основними ознаками якого є вибіркове ставлення, пізнавальна спрямованість, активність, емоційна забарвленість. Доведено позитивний вплив інтересу на загальний розвиток психіки